

**Príručka pre
podozrivých a
obvinených o práve na
informácie, práve na
prístup k advokátovi a
práve na právnu pomoc**

Obsah

Účel brožúry	03
Prehľad smerníc	04
Som podozrivý alebo obvinený v trestnom konaní	08
1.1. Aké sú moje práva?	08
1.2. Čo môžem urobiť, ak moje práva neboli rešpektované?	12
1.3. Aké minimálne podmienky zadržania musia byť dodržané, ak som zatknutý alebo zadržaný?	13
Projekt FULL-PROOF	16

ÚČEL BROŽÚRY

Táto brožúra je určená na podporu podozrivých a obvinených osôb v počiatočných fázach trestného konania. Poskytuje jasné a prístupné informácie a návrhy vychádzajúce z osvedčených postupov. Ponúka konkrétne usmernenia, ktoré pomáhajú podozrivým a obvineným osobám chrániť práva zakotvené v smerniciach 2012/13/EÚ (právo na informácie), 2013/48/EÚ (právo na prístup k obhajcovi) a 2016/1919/EÚ (právo na právnu pomoc).

Vychádza z predpokladu, že prístup k jasným, dostupným a praktickým informáciám môže podporiť dodržiavanie práv ustanovených v týchto smerniciach Európskej únie (EÚ).

PREHĽAD SMERNÍC

Smernica 2012/13/EÚ o práve na informácie v trestnom konaní stanovuje minimálne pravidlá na zabezpečenie toho, aby podozriví a obvinení boli bezodkladne informovaní o i) svojich procesných právach, ii) dôvodoch zatknutia/obvinenia a iii) mali prístup k spisu v celej EÚ.

Pokiaľ ide o procesné práva, mali by byť bezodkladne poskytnuté informácie týkajúce sa aspoň nasledujúcich skutočností:

- ✓ Prístup k obhajcovi
- ✓ Právo na bezplatné právne poradenstvo
- ✓ Právo byť informovaný o obvinení
- ✓ Právo na tlmočenie a preklad
- ✓ Právo nevypovedať

Okrem toho pri zatknutí alebo zadržaní **musí byť podozrivým alebo obvineným osobám odovzdaný písomný dokument o právach v jasnom a jednoduchom jazyku**, ktorý musia mať možnosť prečítať si a ktorý si môžu ponechať. Tento dokument musí okrem vyššie uvedených práv obsahovať aj nasledujúce:

- ✓ Právo na prístup k spisovému materiálu;
- ✓ Právo informovať konzulárne orgány a jednu ďalšiu osobu;
- ✓ Právo na prístup k naliehavej lekárskej pomoci;
- ✓ Maximálny počet hodín alebo dní, počas ktorých môžu byť podozriví alebo obvinení zadržaní pred predvedením pred justičný orgán.

Vzorové príklady poučenia o právach v trestnom konaní a v konaní o európskom zatykači (EAW) sa nachádzajú v prílohe 1 a 2 [smernice](#).

Podozriví a obvinení musia byť tiež dostatočne podrobne informovaní o trestnom čine, z ktorého sú podozriví alebo obvinení, aby mohli účinne uplatňovať svoje práva na obhajobu a zabezpečiť spravodlivé konanie. Musia byť tiež informovaní o dôvodoch akéhokoľvek zatknutia alebo zadržania, vrátane konkrétneho trestného činu, ktorého sa týkajú.

Nakoniec, oni (a ich pobhajcovia) musia mať bezplatný prístup k základným dokumentom, aby mohli napadnúť zákonnosť zatknutia alebo zadržania, a ku všetkým dôkazom (vrátane ospravedlňujúcich) v držbe príslušných orgánov.

Podrobnejší popis nájdete v príručke Fair Trials o smernici o práve na informácie, ktorá je k dispozícii [tu](#). Stručnú prezentáciu hlavných bodov smernice 2012/13/EÚ nájdete v správach Agentúry EÚ pre základné práva (FRA) „[Práva v praxi: prístup k advokátovi a procesné práva v trestnom konaní a konaní o európskom zatykači](#)“ a „[Práva podozrivých a obvinených osôb v EÚ: preklad, tlmočenie a informácie](#)“, ktoré obsahujú špeciálne časti venované právu na informácie. Prehľad noriem, regionálnych výziev a príkladov sľubných postupov nájdete v nasledujúcej správe z projektu EÚ „Od práva k praxi: posilňovanie procesných práv v policajnej väzbe (ProRPC)“, ktorá je k dispozícii [tu](#).

Smernica 2013/48/EÚ o práve na prístup k obhajcovi stanovuje základné požiadavky na práva podozrivých a obvinených osôb v trestnom konaní a v prípadoch európskeho zatykača. Uplatňuje sa od momentu, keď príslušné orgány informujú osobu, že je podozrivá alebo obvinená z trestného činu, až do ukončenia trestného konania.

Táto smernica sa vo veľkej miere opiera o zásady a normy ustanovené v judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva, napríklad vo [veci Salduz proti Turecku \(2008\)](#), podľa ktorej prístup k obhajcovi od prvého policajného výsluchu je základnou požiadavkou spravodlivého trestného konania a obmedzenia tohto práva spravidla nenapraviteľne poškodia záujmy obhajoby.

V článku 3 ods. 2 sa uvádza, že obvinené alebo podozrivé osoby majú právo na prístup k advokátovi obhajcovi bez zbytočného odkladu, a to od najskoršieho z nasledujúcich momentov:

Okrem toho musí byť zaručená dôverná komunikácia s obhajcom, jeho efektívna účasť počas výsluchu a jeho prítomnosť pri kľúčových vyšetrovacích úkonoch. Vyžaduje sa tiež, aby v prípade, ak sa status osoby zmení zo svedka na podozrivého, výsluch bol okamžite ukončený a osoba bola informovaná o svojich právach, vrátane práva na prístup k obhajcovi. V prípade konania o európskom zatykači smernica zaručuje prístup k advokátovi vo vykonávajúcom štáte a možnosť vymenovať advokáta vo vydávajúcom štáte.

Za výnimočných okolností môžu byť povolené určité dočasné obmedzenia, najmä ak existuje „naliehavá potreba odvrátiť vážne nepriaznivé dôsledky pre život, slobodu alebo fyzickú integritu v danom prípade“ pre skutočné alebo potenciálne obeť.

Smernica tiež umožňuje podozrivým alebo obvineným osobám vzdať sa práva na prístup k advokátovi, ak je toto vzdanie sa dobrovoľné, informované, jednoznačné a môže byť kedykoľvek odvolané.

Podrobnejšie vysvetlenie a stručný prehľad hlavných ustanovení nájdete v nasledujúcich materiáloch: správa FRA „[Práva v praxi: prístup k advokátovi a procesné práva v trestných konaniach a konaniach týkajúcich sa európskeho zatykača](#)“ a súbor nástrojov Fair Trials [týkajúci sa smernice o prístupe k advokátovi](#).

Smernica 2016/1919/EÚ o práve na právnu pomoc stanovuje spoločné minimálne normy týkajúce sa prístupu k právnej pomoci financovanej štátom pre podozré, obvinené a vyžiadané osoby v konaniach o európskom zatykači. Jej význam spočíva v zaručení rovnakého prístupu k spravodlivosti a ochrane práva na spravodlivý proces.

Táto smernica je úzko prepojená so smernicou o práve na prístup k obhajcovi a slúži na zaručenie toho istého práva prostredníctvom verejného financovania, t. j. financovania pomoci obhajcu členskými štátmi, čím umožňuje výkon práva na prístup k obhajcovi a zabezpečuje jeho efektívne uplatňovanie.

Uplatňuje sa na podozrivých alebo obvinených v trestnom konaní, ktorí majú právo na prístup k obhajcovi podľa uvedenej smernice a spĺňajú jedno z troch dodatočných kritérií:

Osoby sú pozbavené osobnej slobody.

Sú podľa vnútroštátnych právnych predpisov alebo právnych predpisov EÚ povinné mať právnu pomoc obhajcu.

Sú povinné alebo oprávnené zúčastniť sa vyšetrovacieho úkonu alebo zhromažďovania dôkazov.

Vzťahuje sa tiež na osoby, na ktoré sa vzťahuje európsky zatykač a ktoré majú právo na prístup k obhajcovi po zatknutí vykonávaným štátom, ako aj na osoby, ktoré síce spočiatku neboli podozrivé alebo obvinené, ale stali sa nimi počas výsluchu.

Na určenie, či má niekto dostatočné prostriedky na zaplatenie vlastného advokáta v trestnom konaní, môžu členské štáty uplatniť test preskúmania majetkových pomerov (means test), test preskúmania skutkových okolností alebo obidva. V každom prípade sa test preskúmania skutkových okolností považuje za splnený za týchto okolností: a) keď je podozrivá alebo obvinená osoba predvedená pred príslušný súd alebo sudcu, aby rozhodol o väzbe v akejkoľvek fáze konania v rámci pôsobnosti tejto smernice; a b) počas väzby.

Právna pomoc musí byť poskytnutá bez zbytočného odkladu, najneskôr:

Pred výsluchom príslušným orgánom.

Pred vykonaním akýchkoľvek vyšetrovacích úkonov alebo zhromažďovaním dôkazov.

Podrobnejší opis a usmernenia k implementácii tejto smernice možno nájsť v [správe Komisie pre Európsky parlament a Radu](#), ako aj v príručkách právnej pomoci vypracovaných v rámci projektov financovaných EÚ a mimovládnyimi organizáciami (napríklad [nástroj Transposition toolkit](#) a [Legal Aid Directive Toolkit](#) organizácií Fair Trials a Legal Experts Advisory Panel).

SOM PODOZRIVÝ ALEBO OBVINENÝ V TRESTNOM KONANÍ

1.1. Aké sú moje práva?

✓ Právo na rešpekt a dôstojné zaobchádzanie

Všetky členské štáty Európskej únie sú povinné zaobchádzať s každou osobou dôstojne. To zahŕňa prejavovanie úcty voči všetkým osobám a ich špecifickým okolnostiam, starostlivé zaobchádzanie s prípadom a poskytnúť všetky informácie jasným, zrozumiteľným a úctivým spôsobom.

✓ Právo nevypovedať

Všetky osoby podozrivé alebo obvinené zo spáchania trestného činu majú právo nevypovedať alebo odpovedať na akékoľvek otázky, čím sa zabezpečuje, že sa nebudú sami usvedčovať.

✓ Právo na prezumpciu neviny

Každá osoba má základné právo na prezumpciu neviny, pokiaľ nie je preukázaná jej vina, a to od momentu, keď je podozrivá alebo obvinená zo spáchania trestného činu, až do konečného rozhodnutia. Každý, proti komu sa vedie trestné konanie, považuje sa za nevinného, kým súd nevysloví právoplatným odsudzujúcim rozsudkom jeho vinu.

✓ Právo na jasné informácie

Príslušné orgány vám poskytnú informácie o vašich právach, buď písomne alebo ústne, a o povahe a dôvodoch podozrenia alebo obvinenia jasným a zrozumiteľným spôsobom, pričom zohľadnia vaše individuálne potreby, aby ste ich plne pochopili.

Toto právo zahŕňa informácie o:

- ✓ Práve na prístup k obhajcovi;
- ✓ Práve na bezplatné právne poradenstvo a podmienkach na jeho získanie;
- ✓ Práve byť informovaný o obvinení;
- ✓ Práve na tlmočenie a preklad;
- ✓ Právo nevypovedať.

Ak ste zatknutý alebo zadržaný, musí vám byť poskytnuté písomné oznámenie o právach v jazyku, ktorému rozumiete. Malo by byť napísané jasným, bežným jazykom, aby ste mohli plne porozumieť a účinne uplatňovať svoje procesné práva, a mali by ste si ho môcť ponechať.

Poučenie o právach musí obsahovať informácie o týchto právach, ktoré sa uplatňujú podľa vnútroštátneho práva:

- Právo na prístup k spisovému materiálu;
- Právo informovať konzulárne orgány a jednu ďalšiu osobu;
- Právo na prístup k naliehavej lekárskej pomoci;
- Maximálny počet hodín alebo dní, počas ktorých môžu byť podozrivé alebo obvinené osoby pozbavené slobody pred predvedením pred justičný orgán.

Tento dokument musí obsahovať aj informácie o možnostiach, ktoré máte k dispozícii na napadnutie zákonnosti zatknutia, dosiahnutie preskúmania zadržania alebo podanie žiadosti o predbežné prepustenie.

Právo na preklad a tlmočenie

Ak nehovoríte jazykom krajiny, v ktorej prebieha trestné konanie, máte **právo** bezplatne **požiadat' o tlmočníka a preklad najdôležitejších dokumentov týkajúcich sa prípadu.**

Nemali by ste byť nútení akceptovať tlmočenie do angličtiny (alebo iného jazyka), ak týmto jazykom nehovoríte plynule alebo mu nerozumiete, a máte právo ho odmietnuť.

Príslušný členský štát je povinný bezodkladne zabezpečiť tlmočenie počas celého priebehu trestného konania pred orgánmi činnými v trestnom konaní a súdmi.

Tlmočník musí poskytovať presný a jasný tlmočnický výkon v dostatočnej kvalite, aby bolo zabezpečené spravodlivé konanie, aby ste rozumeli obvineniu proti vám a aby ste mohli plne uplatňovať svoje právo na obhajobu.

✓ Právo na obhajobu

Všetci podozriví a obvinení majú právo na obhajobu od prvej fázy policajného výsluchu až do konca trestného konania. To zahŕňa **právo na dostatočný čas, primeraný priestor a súkromie na komunikáciu s vaším advokátom pri plnom rešpektovaní zásady dôvernosti**. Zahŕňa to aj možnosť, aby váš advokát zohrával aktívnu úlohu počas výsluchu a počas celého konania. Prístup k právnenému zástupcovi zaručuje, že môžete účinne uplatňovať svoje práva na obhajobu a počas celého konania dostávať poradenstvo.

Vo výnimočných prípadoch počas predsúdnej fázy a okrem obmedzení založených na geografickej vzdialenosti článok 3 ods. 6 smernice 2013/48/EÚ umožňuje **dočasné obmedzenia prístupu k obhajcovi, ktoré sú prísne obmedzené na:**

A

Ak existuje naliehavá potreba odvrátiť vážne nepriaznivé dôsledky pre život, slobodu alebo telesnú integritu inej osoby.

B

Ak je nevyhnutné, aby vyšetrovacie orgány urobili bezodkladné kroky na zabránenie podstatnému ohrozeniu trestného konania.

Odôvodnenie 31 objasňuje, že počas týchto dočasných obmedzení môžu príslušné orgány vypočúvať podozrivých alebo obvinených v neprítomnosti obhajcu pokiaľ boli informovaní o ich práve nevypovedať, a môžu toto právo vykonať, pokiaľ takýmto výsluchom nie sú dotknuté práva na obhajobu vrátane práva nevypovedať vo vlastný neprospech. Výsluch sa môže viesť v potrebnom rozsahu výlučne na účely získania informácií, ktoré sú zásadné na odvrátenie vážnych nepriaznivých dôsledkov pre život, slobodu alebo telesnú integritu inej osoby.

✓ Právo na právnu pomoc

Každý má právo na obhajobu. Ak si nemôžete dovoliť obhajcu podľa vlastného výberu, príslušný členský štát vám musí **bezplatne poskytnúť právnu pomoc**, aby ste mohli účinne uplatňovať svoje právo na spravodlivý proces.

Aby sa zabezpečilo účinné uplatnenie tohto práva, príslušné orgány **vás** musia **informovať o kritériách oprávnenosti, podmienkach a všetkých relevantných podrobnostiach** stanovených v vnútroštátnych právnych predpisoch.

Odkazy a ďalšie zdroje:

Európsky dohovor o ľudských právach – https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_slk

Charta základných práv Európskej únie – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT>

Smernica o prezumpcii nevinoty – <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2016/343/oj/eng>

Smernica o práve na tlmočenie a preklad v trestnom konaní – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1496161440830&uri=CELEX:32010L0064>

Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach – <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>

Všeobecná deklarácia ľudských práv – https://www.ohchr.org/sites/default/files/UDHR/Documents/UDHR_Translations/slo.pdf

1.2. Čo môžem urobiť, ak moje práva neboli rešpektované?

Ak došlo k porušeniu niektorého z vašich procesných práv, mali by ste sa najskôr obrátiť na svojho obhajcu a vysvetliť mu situáciu.

Ako prvý krok by ste vy alebo váš obhajca mali požiadať o nápravu príslušné vnútroštátne súdy. Ak to nepomôže, môžete podať sťažnosť na Európsku komisiu týkajúcu sa porušenia, čo môže viesť k konaniu proti príslušnému členskému štátu, keďže táto inštitúcia je zodpovedná za postavenie daného členského štátu pred súd.

Podľa vnútroštátneho práva sa môže uplatniť jedna alebo viaceré z nasledujúcich možností:

- ✓ Žiadosť o preskúmanie postupu policajta a prokurátora – v zmysle ustanovenia §210 TP majú právo kedykoľvek v priebehu prípravného konania žiadať prokurátora, aby bol preskúmaný postup policajta, najmä aby boli odstránené prietahy alebo iné nedostatky v prípravnom konaní. Policajt musí žiadosť prokurátorovi bez meškania predložiť. Prokurátor je povinný žiadosť preskúmať a o výsledku žiadateľa upovedomiť. Žiadosť o odstránenie prietahov alebo iných nedostatkov v postupe prokurátora pri vykonávaní jeho pôsobnosti v prípravnom konaní vybavuje prokurátor bezprostredne nadriadenej prokuratúry; ak žiadosť smeruje proti prokurátorovi generálnej prokuratúry, vybavuje ju generálny prokurátor.
- ✓ Podať opravný prostriedok

Ďalšie informácie nájdete na:

[Ako nahlásiť porušenie vašich práv](#)

1.3. Aké minimálne podmienky zadržania musia byť dodržané, ak som zatknutý alebo zadržaný?

Členské štáty musia zabezpečiť, aby sa so všetkými osobami pozbavenými osobnej slobody zaobchádzalo s rešpektom k ich ľudskej dôstojnosti a aby neboli vystavené mučeniu ani neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu. Toto je garantované v článkoch 1 a 3 [Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd](#) (EDĽP), článkoch 1 a 4 [Charty základných práv Európskej únie](#) (Charta) a pravidle 1 [Európskych väzenských pravidiel](#). Pravidlo 4 objasňuje, že **podmienky vo väzniciach, ktoré porušujú ľudské práva, nemožno odôvodniť preplnenosťou väzníc**. Akékoľvek obmedzenie výkonu práv musí byť stanovené zákonom a musí byť v súlade so zásadami nevyhnutnosti a proporcionality, v súlade s článkom 52 Charty a pravidlami 2 a 3 európskych väzenských pravidiel.

V súlade s [odporúčaním Komisie o procesných právach podozrivých a obvinených osôb vo vyšetrovacej väzbe a o materiálnych podmienkach väzby](#) sa ako osobitne relevantné zdôrazňujú okrem iného tieto minimálne normy väzby. Uvádzajú sa aj odkazy na príslušné európske väzenské pravidlá, napríklad:

Umiestnenie	<p>Pravidlo 17</p> <p>Osoby vo väzbe musia byť umiestnené oddelene od odsúdených osôb. Ženy musia byť oddelené od mužov a deti musia byť oddelené od dospelých, pokiaľ nie je v najlepšom záujme dieťaťa stanovené inak.</p>
Ubytovanie	<p>Pravidlo 18</p> <p>Členské štáty by mali zabezpečiť, aby každá osoba mala k dispozícii minimálny osobný priestor s rozlohou aspoň 6 m² na samotkách, a 4m² v spoločných celách. Ak je dostupný priestor menší ako 3m², existuje silný predpoklad porušenia článku 3 EDĽP. Pri výpočte osobného priestoru by sa mal zohľadniť nábytok, ale nie sociálne zariadenia. V celách musí byť tiež zaručený prístup k prirodzenému svetlu a čerstvému vzduchu.</p> <p>Preplnenosť naďalej ovplyvňuje väzenské zariadenia vo väčšine európskych krajín, čím je ohrozená táto norma.</p>

Hygienické a sanitárne podmienky	<p>Pravidlá 19, 20 a 21</p> <p>Hygienické zariadenia musia byť prístupné kedykoľvek a malo by byť zabezpečené súkromie, vrátane účinného fyzického oddelenia od obytných priestorov v spoločných celách. Hygienické normy sa musia dodržiavať prostredníctvom pravidelného čistenia a dezinfekcie. Musia byť poskytnuté základné hygienické potreby, vrátane uterákov, a musí byť k dispozícii teplá tečúca voda. Musí byť tiež poskytnuté vhodné a čisté oblečenie a posteľná bielizeň.</p>
Výživa	<p>Pravidlo 22</p> <p>Jedlo musí byť pripravované a podávané za hygienických podmienok a poskytované v dostatočnom množstve a kvalite, aby vyhovovalo výživovým potrebám osôb pozbavených slobody. Musí sa zohľadňovať vek, zdravotné postihnutie, zdravotný stav, fyzická kondícia, náboženstvo, kultúra a povaha ich práce. Pitná voda musí byť k dispozícii kedykoľvek.</p>
Čas strávený mimo cely a vonku	<p>Pravidlo 27</p> <p>Osobám pozbaveným osobnej slobody musí byť umožnený primeraný čas mimo ich ciel na cvičenie a účasť na rekreačných aktivitách, čím sa zabezpečí primeraná úroveň ľudských a sociálnych interakcií.</p>
Zdravotná starostlivosť	<p>Pravidlá 39 až 47</p> <p>Musí sa zabezpečiť včasný prístup k zdravotnej starostlivosti, vrátane psychologickej a psychiatrickej podpory, s cieľom zachovať ich duševné a fyzické zdravie.</p>
Kontakt s vonkajším svetom	<p>Pravidlo 24</p> <p>Osobám pozbaveným slobody musí byť umožnené prijímať návštevy rodinných príslušníkov a iných osôb, ako sú právni zástupcovia, sociálni pracovníci a lekári, a komunikovať s nimi prostredníctvom telefónov alebo videohovorov.</p>

Právna pomoc	Pravidlo 23 Musí byť zabezpečený účinný prístup k obhajcovi a musí sa rešpektovať dôvernosť všetkej komunikácie.
Deti a zraniteľné osoby	Pravidlá 35 a 46 V prípade detí musí byť ich najlepší záujem vždy na prvom mieste. Zraniteľné osoby musia dostávať primeranú starostlivosť, ktorá zodpovedá ich špecifickým potrebám.

Ďalšie informácie o podmienkach zadržania nájdete v tejto databáze, ktorá zhromažďuje a monitoruje informácie o niektorých otázkach týkajúcich sa zadržania:

[Rozbor pravidiel a predpisov týkajúcich sa väzby v trestných veciach v EÚ](#)

Ďalšie odkazy:

[Kľúčové dohovory a odporúčania Rady Európy](#)

[Podmienky zadržania Rady Európy – tematický informačný list](#)

[Stručný sprievodca PRI k európskym väzenským pravidlám](#)

Projekt FULL-PROOF

FULL-PROOF je projekt spolufinancovaný Európskou úniou, ktorého cieľom je prispieť k zefektívneniu trestných konaní komplexným riešením porušení procesných práv, ku ktorým dochádza v počiatočných fázach trestných konaní, konkrétne tých, ktoré sú uvedené v smernici 2012/13/EÚ, smernici 2013/48/EÚ a smernici 2016/1919/EÚ.

Ak sa chcete dozvedieť viac o tomto projekte, navštívte našu webovú stránku

www.full-proof.eu

Konzorcium

Portugalsko

IPS_Innovative Prison Systems

Bulharsko

Bulharský helsinský výbor

Poľsko

Poľská platforma pre vnútornú bezpečnosť

Taliansko

Univerzita v Bologni

Slovinsko

Inštitút mieru

Slovensko

Akadémia Policajného zboru v Bratislave

Rumunsko

Policajná akadémia „Alexandru Ioan Cuza“

FULL-PROOF.EU

Spolufinancované Európskou úniou.

Vyjadrené názory a stanoviská sú však výlučne názormi autora(ov) a nemusia nevyhnutne odrážať názory Európskej únie alebo Európskej komisie. Európska únia ani Európska komisia za ne nenesú zodpovednosť.

